

התחבורה. שמאל קרייזל יעבר למסכל/אגא החי הרמקו גרישה. דוד
ישעיהו יעברו למסכל/אחיה. זרמן ישמש כיועץ למחלקת השריון
בשירות החברות.

5. תוקם ועדה אשר תרכיב ע"י בי"כ אגס/תכנון והמורכבת מבא"כ
המחלקה לשריון, שירות החימוש, שירות התחבורה ושירות הקשר אשר
תחליט על ספוקי המשוריינים שיש לבנות. ועדה זו תאשר את תכניות
הבניה לפני בניהם. על ועדה זו להשתדל לעיין בכל הד"חיים על פעולות
המשוריינים.

כפי שנראה מתוך סעיף 2 לעיל, תוקם עתה הגדוד המשורייני
הראשון. צידו של הגדוד, המשוריינים וצא"חוחלים, רוכבו בתל-
השומר, הוטל עלי להרכיב את הגדוד ולאמן את אנשיו. בעזרת
הקצינים בוגרי קורס שמיש שקדנו על בנין הגדוד ואימונו. לאחר
שהגדוד אורגן והוכשר לפעולה במשך כחודש ימים נמסר לפיקודו של
חיים לסקוב, ייצא לפעולה. גדוד זה שימש אח"כ יסוד לחטיבה
החדשה שהולכה והוקמה באותם הימים — חטיבה "שב"ע".
עלי הוטל להכשיר גדוד שריון שני, אך בעודי בראשית המלאכה
נלקחתי ממנה, כאשר הגיעתני הפקודה לפנות מיד לארבעה של
יחידת ג'יפיים לפעולות מיוחדות.

יחידת הפטיטה

הצו להקים את יחידת הגיפיים תוך 48 שעות העמידנו בפני בעיה
לא קלה, הפעם לא היה זה עוד ארגון שיריה בלתי-לגלית המובילה
נשק או פליטים וניצול-מתנות דרך גבלות ארצות ומשמרים שונים.
זאת צריכה הייתה להיות יחידה לוחמת — יחידה לוחמת בסוג
לחימה שטרם נתבססנו בו — אשר אמרנו להפיק ממנה כמעט יותר
מן המכסמים שבה, לעשותה זוכה ומיד כוח פושט, הולם, מחזק
ומושיע, שיעשו בלחשיו בלהם תולוח הנגב ויפגע בכוחות האויב
המתרכזים בו.

דרשתי מן המטה הכללי שתניתן לי עדיפות, "אלף-אלף" בבחירת
כח-אדם ליחידה זו ובבחירת הצירף וקבלתו.
מן הגרעין שפעל עמי בהקמת גדוד השריון הראשון בחרתי
באנשים אחדים לקצינים ביחידה החדשה. פניתי גם לקורס הקצינים
הארצי, שעמד לעבור אז ממוחנה אליהו שליד נתניה לתל-השומר
(תל-ליטווינסקי), כדי לבקש מבין חניכיו מועמדים למפקדי-מחלקות
של יחידת הגיפיים. מבין 50 מתנדבים שהתיצבו בחרתי בשמונה
צעירים שנראו לי הולמים את משימות היחידה. מבין המתנדבים
שנתבקשו ליחידת הגיפיים בקורס מ"ס-כ"פים של גרניעיס, שנערך אז
ליד ג'ליל שבקרבנות ה"א, בחרתי כמה עשרות פושטים.

את הנהגים בחרתי מבין אנשי גיוס-מיוחד, שנקראו בצו אישי

מבין ציבורי הנחגים; תְּקַרְרִים נלקחו מבסיס הקשר שהתקיים או בשיך-מוניס.
 כשהגיעו הגיפים החדשים, שלשים וחמישה במספר, נשלחו מיד לבתי-חרושת — "מגן ציטור" ו"הארז" — ושם, תוך לילה אחד, הותקנו ה"באזות" (הוא מק"ב חדש שהגיע או ארצה) על גבי הגיפים. למחר בבוקר היתה כבר ה"באז" מוצבת על הגיפ, על גבי הצובתה, כשלונה המאיים מופנה קדימה; ומאחור צופה היתה המגליד בהמון העינים של המפקד שלו לעבר הערוף, אבירים נוספים — שהיו זכורים לי מיוחדות הקומנדו ויחידות מיוחדות בצבא הבריטי במלחמת-העולם ויכולו להשיגם — הותקנו גם הם במשך אותו לילה.

עם קבלתו של הנשק החדש פנו כל אנשי הצוות כולם — קצינים וחוגרים — לנקותו מן ה"גריו", והחלו לומדים דרכי הפעולה. כמדריכים שימשו לנו חברים מספר, שלמדו לפניהם להשתמש ב"באז" האנגלית ושנתברר, כי למעשה אינה שונה מן ה"באז" הציבית. שעה שהתפעלים היו מתקינים בבית-החרושת את המקלעים בגיפים — למדו והיילים את השימוש בהם. כאשר הגיעו הגיפים עם הכלים — חשו כבר אנשי הצוותים שהכלים אינם זרים להם ויכולו להפעילם. מחמת לחץ הזמן ירד מיד החלק הראשון של היחידה דרומה, כשבדרכנו נצטרף אלי קולונל דוד מרכוס ("מיקי סטון"). שנתבקש על-ידי המטה הכללי לרדת לנגב, כדי להכניח, לתהות על הנעשה בו וליצף כיצד לקדם בו את פני האויב המצרי. קולונל מרכוס היה קצין אמריקאי ששירת במלחמת-העולם השניה בתפקידי פיקוד קרבי ובתפקידי-מטה ונמנה על הפמליה של הנשיא טרומן ב"פגישת הגדולים" ביאלקה ובפטסדס. לאחר המלחמה חזר למקצועו האזרחי — והיה עורך-דין מצליח בנייר-יוק.

בשנות-הבאשונות של קמברנד נפגש בו נציג ה"נגו" בארד"ב, שלמה שמיר, שהזמינו לבוא לא"י, לסייע לנו במלחמה. "מיקי סטון" — בכינוי הסתר שלו בו נסע לא"י — נענה להצעה של שמיר ונבא. במהירות מפתיעה, שלא האומן ממש לגבי אדם שבא מעולם נכרי, שונה במושגי וכוונותיו, חזר לבעיות השונות המורכבות של צבא מתוחה, של מחתרת היצאת אל עין-השמש ושל סכר

הבעיות הנגרם על-ידי המשולש — יהודים-ערבים-אנגלים — וכך לבעיות-היסוד, שניצבה אז לפני המטה הכללי — כיצד אפשר יהא לנהל מלחמה בלתי-שגוריתית זו של מדינה שעם רגע לידתה היתה כבר מוצפת בעיות וקשיים הוועקים לפתרת. משל כאילו היתה בת יוכל לפחות. מרכוס עבר וסקר יחידות שונות, של הפלמיח ושל החטיבות החדשות המתגבשות, השתדל להכין לרוחם של אנשיה, לסכם רשמים אלה ולשפוט על פיהם את הכוח הלוחם — מה ניתן להפיק ממנו, ובתחום לכך — מה ניתן להפיק עליו ואילו תכניות ניתן יהיה, איפוא, לערוך.

היתה זה בראשית השבוע הראשון לקימה של המדינה. כוחות האויב נמצאו כבר בתוך הארץ; הם נעו צפונה, מטוסייהם חגו בשחקים ועשו בהם למעשה כחודך שלהם, או שמא מוטב לומר — לפי כשרונם. לנו טרם היה אפילו מעום הגוף אחד, כדי להתגונן בעזרתו מפניהם.

כדי לא למשוך אלינו תשומת-לב רבה מדי — של המצרים או של הערבים המקומיים המצויים בדרך — לא חפצנו לרדת לנגב בשיריה גדולה אחת — היינו, בשיריה המונה בבת-אחת 40 כלי רכב. הלא יעדה של יחידתנו לא היה הפגנת-כוח, אלא הפתעה — שתהא מכה באויב כאילו היא באה מן האין, כביכול; על כן חשב היה, שלא ירע להעריך בדיוק מהו הכוח הצפוי להתנגד לו — כוח, שיופיע במהירות-הבוק ויעבוד ממקום למקום הלוך ושוב, לסייריגיו.

ירדה בלילה ההוא קבוצה ראשונה של כ"17-18 כלי-רכב, שבראשה עומד אהרון ספקטור ועמה גם אחד משני הרופאים שהיו לנו ונספח עליהם. מנצח מטח"ם הם יצאו מתל-השומר עם רדת החשיכה, אחרי שכולנו קיבלנו "טבילה-ראש" ראשונה מן האויר — מטוסיים מצריים השילו לפני רדת היום את פצצותיהם על מחנה — אבל בלא שגרמו לנו נזקים כלשהם. אותו לילה הגיע חטור במסעו עד נגבה, בה שהה במשך היום הבא. כאן היו נתונים להפגזה מצרית, שנערכה על הקיבוץ באותו היום. כחוצאה מן ההפגזה היו נפגעים בטרם —

באנשים וברכב בלילה תבא המשיך הסור בדרכו. בהתנגבם ליד צומת „113“ עברו כל כל־הרכב הנעים ליד מצדה עיראק־סאדי, המפלצת שעל הגבעה, שהיתה מאיימת על סביבותיה, ובעוד חושך הגיעו לסיבת דורות.

הפלגה השנית ושאר הכוח שערך נותר בבסיס, יצאו עמי בלילה תבא כשפנינו דרומה. במסע לילי הגענו עד באר־טוביה, שבה היינו מוסוים במשך היום, כשאנו ממתנים לרדת הלילה הבא.

בפלגה השניה היה עמנו קָדִי איתן, לשעבר קצין־קומנדו צרפתי, מאנשי שדה צורף ליחידתו ושולב כמשקיף באחד הצוותים. הוא היה איש אמרץ־לב ובעל נסיון קרבי נכבד, אך את הארץ ואת תנאי הלחימה בה לא הכיר, הואיל ולא שמע את השפה העברית, קשה היה לו להבין את המטלטלות של אנשינו ולהסתגל אליה. לשון השיחה עמו היתה בעיקר אנגלית, אשר לגבי שני הצדדים לא היתה שפת־אם; מודגש היה, כי כל אחד מן המשוחזרים היה מתקשה להתבטא בה בדיקנות ולהבין את דברי בן שיחו עד תומם. היו לו רעיונות מבריקים בעניני הדיכוי, שרואי היו יעילים בתנאים סדירים יותר, אך מליון שנעלם ממנו סדר־גדול כוחותינו וגם את מערכנו לא ידע — לא יכול היה, איפוא, גם להבין תחילה כיצד זה איננו מוציאים מן היחידות יחידות־משנה, כדי לאמנו ולשפר את כושרן. ואם גם הצליח להבין את התופעה שאיננה הגיונית — שאנו לוחמים כאשר אנו נאחזים בכל הניתן לנו בשנים ובציפורניים ונאלצים ללמד, ללמד, להתארגן, לאמן ולהילחם — הכל בבת־אחת — היה הדבר מוזר בעיניו. גם מושגיו בעניני משמעת היו שונים ורחוקים לגמרי מן המקובלים עלינו. תדי היה רגיל לנוסח המשמעת שהיה נתוג בלגיון הנרמם הצרפתי, שבו שירת בעבר. למרות מאמציו קשה היה לו

להסתגל לאורח ההתנהגות של ציבור האמון על חופש־החשיפה־פי־עד תום המלחמה לא נכנסו ללבו היחסים שהיו מקובלים אצלנו בין מפקדים ואנשיהם.

כל אותו יום בבאר־טוביה עבר ללא כל מאורע מיוחד, ובשעות הפנויות בו הרבינו לשוחח עם תדי, לשמוע מפיו נסיונו ולהרהר על דרך סיגולו לצרכינו, ואף ניסונו לענות על תמיהותיו. בלילה תבא

ידדו דרך הצומת בכביש העובר על־פני ניר־עם, כאוכבה, חולקאות ובריל לסיבת דורות—רוחמה; כאן שוכ הצטרפו שתי פלוגותינו לכוח אחד.

פגישתי הראשונה עם מפקדת חטיבת הנגב, שעמה עמדנו לפעול היתה מוזרה במקצת. אחרי שהופגזה קשות המפקדה בניד־עם — בהיחה רובה ככולה על פני הקרקע, בלתי מחתרת, סבלה נזקים חמורים — הועברה באותו היום למשך דורות, ונשתכנה שם באחד הצריפים שבחצר. פתחתו דלתו של צריף, שתשבתי, כי יושבים בו אנשי פלוגתי — והנה מצאתי עצמי בפנת חדר שבו ישבו נחום שריג, מפקד החטיבה, עודד מסר, קצין־המבצעים שלה וקצין המוריעין, ועמם קולונל מרכוס, שהגיע הנה עם פלוגתי הראשונה בלילה הקודם. מצאתים יושבים ומדיינים בעובי תשאלה — מה יהיה צעדה הבא של החטיבה ואיך ייעשה.

עם פלישת המצרים לארץ־ישראל הסתערוותם על כפר־דרום 15 במאי — הסתערוות בה נגרמו לתוקפים אבדות קשות למדי — הניתח המצרים כמה מישובות, שהיו בדרום, כשהם מטרידים אותם בהפגזה מתמדת על־ידי תותחיהם שהקפו לשם כך, ואילו החיל השולש הוסיף להתקדם צפונה, אבל בהגיעם אל יד־מרדכי — נערכו עליה לקרב. עתה, כאשר הגיעה יחידת־הפשיטה שלנו לבגב, עדיין היו המצרים לוחמים על יד־מרדכי, והתשדורות החלטי, שפלוזה מן הקיבוץ היו נראשות באותו דיון אליו נקלעתי החלטי, שפלוזה מן הגרוד השני של חטיבת הנגב, הוא גדרו של משה נצר, תחודי בלילה ליד־מרדכי על־מנת להביא לשם תגבורת וכן להוציא מן הקיבוץ את הנשים והילדים, אם יתברר, כי אין מנוס מנסיגה כללית — יפנו אתם גם את הגברים. מפקד הפלוגה שיצאה ליד־מרדכי היה גבש־ב־מבצעים, שבתקופה מאוחרת יותר עבר חלק מאנשיו ליחידת הפשיטה.

מצב הרוח במפקדה לא היה מרומם כלל ועיקר. אנשי החטיבה והמטה שלה היו בקיאים בשיטות קרב־שדה, סוג קרב בו התנסו עד כה — מגע וניתוק מתירים — אך לא היו רגילים לשיטות הלחימה הסדירות. בהן לא היה להם עד כה נסיון.

נמצאו מרחק לא רב מהם הרשף גילה אותם לעיניהם.
היחידה שנעה במבנה קרבי הסתערה מיד השמידה את מרבית הצותים, בהרגה בהם כמה עשדות חילים; התוחמים וכלי אנשק הקל שלדים נפלו בידינו. הנשק הקל נלקח עלידי אנשינו, ואילו את התוחמים, שלא יכלו כמובן לקחת אתם, ניסו לפוצץ, אך לא הצליחו מחוסר אימתן. אף-על-פי-כן חיבלו בהם עד כדי כך, שהלילו הוצאו מכלל פעולה מידית. בחששם מן יאיר עליהם היום בשמח האויב, אם יסתבכו יותר — נסוגו בערד מועד.

מענה האש המצרית הכבד עלינו מצאנו בשמח פתוח לגמרי במבואות עזה; מיד פקדתי לסגת במירב המהירות לעבר בארזת יצחק, כאשר הגענו לקרבת גיר'עם פגשנו ביעדותו של שילוני חוזרת מפשיטת-חובלה על התוחמים המצריים.

למרות השעה המאוחרת (אוי, נכון יותר, למרות שעת תבוקר המוקדמת מאוד) חורתי — לפי בקשתו המיוחדת של מרכוס — למפקדה. הוא עדיין ישב המתין לשובנו. מסרתי דריח מפורט על ממלך הפעולה ועל תוצאותיה. מרובס היה תאב מאוד לדעת את תוצאות הפשיטה, כי קודם לציאתנו, שעה שדנו במה לבחור וכיצד לפעול. טען מרכוס, כי עדיף לרכז את כל הכוח שיש בעין ולעלות על עזה. עלידי כך — טען — נוכל גם לבתק את הכוחות המצריים ולנתק אותם הכוחות שהתקדמו כבר צפונה מעזה מן הכוח שעדיין נמצא מדרום לעיר. ברגע ששמע מפי, כי הגעתי עד פאתי העיר ופרבריה — חבט באגרפו בכף ידו הכביז ברמה, כי הוא מתחזק בדעתו, כי אל לנו לפצל את כוחותינו, אלא מוטב לרכזם ולעלות על עזה. אתני יודע, אם חזר מרכוס על תביעתו זו גם במטל, בשובר צפונה מביקורו זה בנגב.

בניצנים הבאגם מניבנו בניצנים בכל אזור הנגב הצפוני, חרשנו בגלגליהם את חלונותי התאמנו בפעולה משוחפת ותוך כדי כך סרקנו את הישובים הערבים שבסביבה וסילקנו את הכוחות הערביים שעדיין היו בהם.
המצרים, שנודע להם, כנראה, על הצבאת המפקדה מניד'עם לדורות, שילחו את מפציציהם על המשק לאור-היום. הם הופיעו

עדיין הורגש בהם ההלם של ההרעשה הכבדה שניתחה עליהם בניד'עם. באותו דיון אליו נקלעתי דרשנו, שמיד יסילו עלינו פעולות-התקפה בממדים החולמים אותנו — כלומר, פשיטות על האויב הסרדת כוחותיו, ואכן, באותו מעמד הוחלט, כי כפעולה ראשונה נפשוט על עמדות התוחמים, שהסרדו את גיר'עם ללא הפסק — לפי חישובינו היו מצויות איר'עם בואכה עזה.

התכנית המקורית של פעולה זו הייתה כלהלן:
פלוגה מן הגרוד השני, בפיקודו של שמחה שילוני, בסיוע מחלקת גיפנים שלנו תצא לסיור לעבר עזה וחופש את התוחמים, בעוד שאנני עם פלוגת גיפנים שלמה, שאליה תילוח מחלקת-חובלה של תסיבת הנגב, נפשוט אותה שעה — דרך בארזת-יצחק — על מבואות העיר עזה, במגמה להשמיד תוך כדי כך את כל הניתן להשמדת שם. הפעלתו הפורעת באן תמשך ודאי עלינו את אש התוחמים המצריים. הודות לכך יקל על יחידת הסיוע שנעה לחפש את התוחמים ממערב לגיר'עם, לגלות את עמדותיהם.

השעה היעודה ליציאה הגיעה — אך יחידת החובלים בושישה לבוא. לאחר זמן נתברר, שהדבר אירע מחמת תאונת-דרכים — מכניחה נתחפכה ואחזים מאנשיה נפצעו. אנני, אם כי לא ידענו מה סיבת האירוע, החלטנו לא להמתין לבואם ולצאת לברנו. שקלנו, כי אם לא נוכל לבצע את התכנית המקורית בשלמותה —

מוטב לבצעה לפחות בחלקה. בבארזת-יצחק צורפו אלינו סיריים אחדים, שהובילו אותנו ללא תקלות לתוך שדה-התעופה של עזה. מצאנו את השדה — כיכר-המראה — שטוח כשולחן, כשאינו מוקף שום גדר או מכשול-גישוה כלשהו ומשתרע עד העיר עצמה. התפרסנו על פני השדה, התקדמנו לעבר בתי העיר במבנה קרבי קני פתוח. כאשר קרבנו לבתי העיר הראשונים פתחנו באש מ-30

מקלעי „באזות“ ומגלדים לתוך עזה. כחמש דקות ירדנו ללא תגובה מצד המגינים. רק אחריהן התאוששו המצרים והחלו משיבים אש. אכן, יש להודות, כי אז השיבו לנו באש תופת, בהפעלתם, כנראה, כל כלי-היריה שעמד לרשותם הן בעזה הן בסביבתה, הן כלי נשק שטחית-מסלול, הן תלילי-מסלול. למולם של אנשי היחידה השנה, שהיו מתקדמים לעבר הים, פתחו התותחנים המצריים באש, כשחם

הנפצתם והתבוננתם כאשר ישבו בישיבת מפקדים כצויה-המטה. שמענו את רעש המטוסים עוד מחוץ וזינקנו לחפירות שבקרת מוקום. בתעלה אליה קפצתי נמצאו גם מרכוס ואהורונציק ססקטור. משראה אהורונציק שהגייפ שלו עומד גלוי בחצר, נזה כל זהירות, זינק לגייפ וניסה להעבירו למקום מוגן או נסתר. חור כד כדי כך נפגע קשה בריסס ברגלו, וקורח: לאותה התבונה מצרית היה עוד, "קרנף" אחד: — תיקו האישי של מרכוס, שהיה בצריף, נמצא מנוקב כדבעי, כאשר חורו אל החדר אחרי החרשה.

אחת מן המשימות שהוקצתה ליחידת הפשיטה בדרתה לנגב — משימה שהוטלה עלי באופן אישי עליי קצין המבצעים של המטכ"ל יגאל ירין, ופורשה על-ידי עוזרו, מונדק (אל"מ בר-תקתה) — הייתה לנתק את הכוחות המצויים החונים ליד ירושלים, מדרומה, במקורות אספקתם בדרום, אי-אפשר היה לבצע זאת בתנועה רגלית באיור גרוב הודרי שכולו עוין, אלא באמצעות כל-ירכב מתאימים לכך. נצטוונו להגיע לגשר שמדרום להדמיה ולפוצצו — ועליי כדי כך לנתק את המצרים מכסיס אספקתם.

למחרת הפשיטה על עזה ייכותי את כל חומרי-הנפץ שנמצאו בנגב ואשר יכולתי לשים עליהם את ידי (רובה של הכמות היה החומר שהבאנו עמנו בדרתנו דרומה — סה"כ 80 ק"ג). הטענו את חומרי הנפץ על שני קומנדוקארים ובלוית פלוגת גייפים יצאנו מרוחמת ועברנו, במסע לילה אחז, אל משמר-הנגב ומשם עלינו על כביש באר-שבע—עזה, התקדמנו עד, "כביש הרעב" וממנו נסענו לצאלים — אל מפקדתו של הגודד השמיני של הפלמ"ח שישה שב.

יחידת הגודד השמיני היו מפורזות בישובי הנגב; מפקדה, (אלוף) היים בר-לב — שהיה-הוא-בנגב, תמים בדרת — אירטנו אצלו

במשך שעות היום עד רדת החשיכה.

הוא ציף אלינו סיידיס מגודד וכן את קציר-החבלה שלו ובלילה הבא יצאנו מצאלים לעבר כביש ניצנה (עוגיה) — באר-שבע, עלינו עליו בסביבות רביבים, ונסענו על פניו עד כביש הנפט שפנה למכתשים. כביש באר-שבע—ניצנה היה הכביש המרכזי לתנועת המצרים, ואנו נסענו עתה על פניו דרוכים ומוכנים להתנגש ככל

רגע בכוחות האויב סדר התנועה שלנו היה כזה — הגייפ שלי נסע לפנים וגייפ שני — לצדו, קצת אחרה, כך שתמיד תוכלנה שתי בצוות לכסות באשן את הכביש שלפנינו. בסדר זה התקדמנו עד בואנו לכביש הנפט. כשהתחלנו לעלות לנבעות נתקלנו על הדרך במחסום-אבן בבוה אדם. עצרנו מיד גפתחה עלינו אש חזקה מן האגף. הייב הייתי לשקול כהרף-עין מה לעשות — אם להסתכן עתה בלילה בקרב, שכשלו ודאי לא נספיק להגיע למטרטנו הבאה — לנבטים (לפי התכנית היה-עלינו להגיע שמה מעבר בירנוב ולשהות בה במשך היום עד רדת הלילה הבא). פקדתי שלא לענות בהש. לחבלנים צייחתי לפריץ בצדו של המחסום פיצה כדי מעבר הרבה. משך הזמן הבא — שלא היה קצר ביותר — היה מענין למדי: — החבלנים עסקו כהכנת הפיצה; אנו המתנו לסיום מלאכתם. כשאנו נמנעים מלענות באש — המצרים חוששים היו כנראה, מלקרב אלינו — אולי דוקא בשל חוסר-המענה מצדנו. אחרי שפתחו החבלנים את הפיצה במחסום, המשכנו לנוע במהירות רבה מורחה, כשאנו מתאמצים, להשאיר נאמנים לתכנית ולעבור בעוד חושך את קטע הכביש כורנוכ—דימונה ולהגיע לנבטים. למרות העיכוב ליד המחסום נכנסנו לנבטים לפנות בוקר בלא תקלות נוספות.

בנבטים ישבה אז מחלקה של הגודד השמיני של הפלמ"ח. מפקד המקום היה יונתן דולניסקי (אל"מ דותן). נכנסנו עם כלי רכבנו לתוך חמרת-העפר שהקיפה את הנקודה ופירזנום בפניות השונות, כשהם מוסתרים ככל האפשר. במשך היום עשינו הכנות אחרונות לפעולת הלילה הבא ולמשימתנו העיקרית — פיצוץ גשר דהדיה. עברנו מחדש על התכנית ובחנו אותה לפרישה רשוכ תיאמנו בינינו את כל המהלכים הצפויים. עם חשיכה יצאנו מנבטים — תחילה נוסעים היינו שוב בכביש בכיוון כורנוב ואחז כך חצינו ודלנו בתוך-אזרי שנתן היה למעבר-החומות-לפני-הנגב-לפנינו. לכביש חברון—

באר-שבע, כשהגענו לכביש הראשי הפרשתי מחלקה אחת בת שלושה גייפים — ועמה פוקשים ופיצס — שתסע לכיוון באר-שבע, עד למרחק של כשני ק"מ מצפון-מזרח לעיר, תמקש את הדרך ותשמש חסימה לכל מי שינסה לנוע צפונה. ואני — עם שאר הכוח — פניתי לעבר דהדיה, כשאנו נוסעים-מחליקים על-פני כביש האספלט.

כשחזרה עליו המשימה לא נאמר לנו — ואיש גם לא ידע בדיוק — איזה מן הגשרים שעליהם נמתח הכביש הוא המתאים ביותר לפיצוץ. עברנו עתה על פני גשרים אחרים, כשאני תחת ומותיר באיזה מהם לבחור. ונתנה הרגשתי, הן לפי תרתי הן לפי המחסום שנתגלה בכביש, כי איננו רחוקים כבר מן הכפר. עיכבתי את כל הכוח החלטי לסייר בצפמי, בגיפ שלי, את שארית הדרך עד למבואות הכפר, כדי להבטיח כי הגשר שנבחר לפיצוץ יהיה באמת הגשר הנכון ביותר להפסקת התנועה בכביש. הגעתי עד מבואות הכפר — ועתה אחרי שראיתי כבר בעיני את כל הגשרים שברך, באתי לכלל מסקנה כי הגשר המתאים לפיצוץ הוא גשר שעברנוהו זה עתה.

חזרתי לאנשי העברתי את כל הכוח חזרה דרומה לאותו גשר. דק מחלקת ג'יפים אחת — שלושה ג'יפים וקצינו — נשארו מעבר לגשר הזה, כשהם מבטיחים את החבלנים מכיני-הפיצוץ, שמא התגלה הפרעה כלשהי על-ידי מישונו שעלול להופיע מעבר הכפר, מצפון. היה זה גשר בסך גודל וחוקי; קצינו-החבלה מעו, כי חומר-התפץ שבידינו אינו מספיק כדי להרוסו מן היסוד. אחרי סיור משותף סביבו באנו לכלל דעה, כי כדי לגצל יפה את 80 קילוגרם חומר-התפץ שהיה עמנו, אין לנו טוב מלהניחם בשקיות על פיגומים תומכים ליד צוואי הגשר. בקוצר-רוח טוב חיינו לסיום הפלאכה על-ידי החבלנים — מלאכה, שנמשכה כשעה וחצי, שעה וחצי אלו בעורף עמוק בשטחי האויב, כאשר בכל רגע עלולה להתגלות התנגדות ולהופיע תגבורת איב ממורת וממעב — היו רגעי מתיחות שלא תישכח מלב המשתתפים בפעולת הלילה הזו חשך. אך נדמה היה כאילו כאן, בראשית האור החרי של הבוקר, היה החושך כבר יותר מבכל מקום אחר. מידי פעם בפעם הייתי מתקשר באלהום עם שני מפגני-התפצוץ — זה שליך באר-שבע וזה שליך דהרית — להריגים בדבר הזמן החולף.

כך, כשהחבלנים שוקדים בכל מאוסם על הכנת הגשר לפיצוץ, וכולנו היינו מסתינים דרוכים בתוך דממת הלילה האפל — נשמעה לפתע ירייה, שדומה היה, כי באה מכיוון צפון. הדה נשבר בין הגבעות. היתה זו ירייה בודדת, יתומה, שותיה שקעו ונדמו עד

מזרה, והסביבה שבה תורגעה במקדש. מכיון שלא באו בעקבותיה יריות נוספות, נרגענו וסברנו, כי היה זה כדור שנפלט מרובהו של חייל מצרי. לאחר מכן גודע לנו, כי זו היתה ירייה הצופה שלנו ששמר לעבר הגשר, אשר הדיגש, כי ערבי עם גמלו מתקרב ובה אליו. בדי לא לעורר רעש ומחומה בסביבה הניח לו הצופה להתקרב — בהתכוננו לזנק עליו לכשתקרב ולהמם אותו או במכה שקטה. אבל הערבי חש לפתע בצופה ומיד כיון אליו את רובהו. אך הצופה היה ורין ממנו ושלח בו מיד כדור מאקדחו הרגו. זה היה קול היריה ששמענו.

מזמן מאלי, כי אחרי הישמע הידיה עלתה עוד הסתיחות והגיעה לשיאה. כל אחד מאתנו היה בטוח, כי הגה עתה התעורר תזמורת סואנת של קולות ירי. מן הכפר, אך השקט נמשך ולא הופרע. ברי כי בשמחה וברגש הקלה קיבלתי מקצין-החבלה את ההודעה, כי מלאכתי נסתיימה והגשר מוכן לפיצוץ. פקדתי על מחלקת, שהבטיחה את הפעולה מצד דהרית, "להתקפל" ולחזור מיד, לצלוח את הגשר ולהצטרף לכוח העיקרי המצוי מעברו הדרומי. משנצטרפה התחלקנו כולנו מן המקום — ופקדתי לפוצץ את המסעו.

ברק אש עלה מן הארמה, מלוח קול רעם מחויש-איונים. שתריעיד את הסביבה. כעבור שניות של דממה נשמע קול הכמה הדרודי אבנים נופלות ומתנגלות. משתלב בהדי נפץ, שהחלו מהדהדים בין התרים. אחד הגיפים נשלח, כדי להתקרב לגשר ולראות את תוצאות הפיצוץ. ה"חברה" חזרו הדיעו, כי "הגשר איננו — נחתך כמו בסכין". רעם הפיצוץ וברק נאוד שליוחו עוררו סוף-סוף את משמרות האויב. עתה נפתחה מן האגף אש עזה, שהיתה מסוגלת כנראה, מעוד מעד אל הגשר וסביבו. בלא להשיב על אש האויב, הן כדי לא לעורר לו-על-ידי כך לאתר את מקומו הן כדי לא להסתבר בקרב מיותר, לאחר שמשמרתנו הושגה, נערכנו לחנוכה

ופינו לעבר באר-שבע. יחידת-התסימה שלנו שבשערי באר-שבע היתה מחזיקה עדיין במקומה וחוסמת את הכביש. כאשר קרבנו אליה כדי מדחק נאות, הודעתיה באלחוט, כי תחתל אף היא "להתקפל" — תפרק את המוקשים ותהיה מוכנה להצטרף אלינו ברגע שנופיע לידה. השעה כבר היתה כמעט שתיים לאחר הצות ולא נשארו לפנינו

עוד באותו הלילה שעות רבות של חשיכה. לא היה לי ספק, כי האויב ומשמרותיו שבוֹלִיכִים נעצקו לפעולות. החלטה, כי מוטב לנו שלא לחזור בדרך נבסִים, בה באנו, אלא לפנות לעבור על־פני בית־אשל ולעלות שם על כביש באר־שבֶּע—רִבִּיבִים.

כשהגענו לאזור חולות חלצה נהבֵרר לי, כי אם נסוּף וננוֹע בדרך זו, יאיר עלינו אור היום בעדנו במרחב האויב ובאזור בו צעים כוחותיו, ירדנו, איפוא, מן הכביש, ולפי אימוּט פנינו בדרך־לא־דרך, על־פני הלצה, כשפנינו לצאלים, לנתי חיתה שלא לנוֹע לאור היום בכבישים או בדרך־תנועה מקובלות, אלא להיכנס לשטח קשה, שאינו ניתן למעבר נוח, דבר שיון לנו יתרון בכך שגוהה מתרחקים במהירות גדולה מבאר־שבע וממקום פעולתנו באותו לילה. הדרך באזור היוגות הייתה קשה ביותר. היו כברות־דרך, בהן צריכים היינו לחזוף את כלי הרכב צע־צעד בידיים ממש. המסע היה כאן אטֵי ונמשך עד שעות אחרי־הצהריים באותו יום, עת חזרנו להלצה הצברית. עיפִים ויגעִים, אך עליוֹם ומתרוגגים מביצועה המוצלח של המשמיה האופיינית הראשונה של היחידה הצעירה בפומק שסחי האויב. הרגשנו בלבנו, כי על־ידי ביצועה המוצלח תרמנו תרומה של ממש להקלת מצבה של ירושלים. אחרי שעות לא רבות של מנוחה, חזרנו עוד באותו הלילה לבסיסנו בלוחמה, כשאנו גוסעים על פני „כביש הרעב” — הכביש שעל פניו עשינו לפני שלושה לילות את דרכנו לקראת הפעולה.

מסרתי במפקדת החטיבה דריֵה על הפעולה וקיבלתי הוראה לנוֹע בלילה הבא עם כל היחידה צפוֹנה, לאישדוד, כדי לסייע לאנשי „גבעתי” בהתקפה שערכו על העירה.

יחידת הגייסִים שלי הגודד הראשון של חטיבת הנגב של ~~החלפתה~~ שבמפקדתו של יחזנו ורֵבֵן יצאו עם ערב בדרךם צפוֹנה, כדי להגיע למקום לפני שעת האפס שנקבעה להתקפה על אישדוד.

לפני הצוֹת־הלילה התיצבנו במפקדת חטיבת „גבעתי” בתצור. הוכנסנו לחדר־המלחמה — שם עשה קצין־המבצעים של החטיבה את מיטב מאמציו, כדי להסגיר לנו בפרטי־פרטים את החלק, שיעדה לנו חטיבתו במשימה; חוזר הודגש הדגיש, כי נהיה פורצים

לאישדוד, כשהכוחות של „גבעתי” בעלי הנסיון הקרבי הרב, יהיו מצויים באנפִינו ומאחורינו.

אבל אותו מבצע תוכנן, תוכן ולא בוצע — כי נמסר לנו, שהוכרז על־ידי ארִים על הפוגה, שהיא נכנסת לתוקפה באותו הלילה ואיננו תוקפים את העירה. אחִיך התברר, כי המצרים לא קיבלו עליהם את דין התפוגה המשיכו לפעול; ועם בוקר התקופו כוחותיהם שוב את נגבה.

שהיום היינו במחנה תצור, כשמפקד „גבעתי”, שמעון אבידן, פנה אלי וביקשני, מחמת המצב הקשה ביותר, שנוצרי פרגע בנגבה המותקפת קשות על־ידי המצרים, לשלוח יחידת גייסִים ולהטיל עליה לחזור מיד לאגפו של האויב על־ידי כך לשבש את קצב התקפתו הנמרצת על נגבה. בהתקפה מצרית זו השתתפו טנקים ושניים מהם פיצו כבר לאזור העמדות. היחידה לפלוגת גייסִים „חיות הנגב” לנוֹע אל מצפון לנגבה, להגיע עד למרחק מתאים מן האויב התוקף את הנקודה. להסיח בו מכת־אש עזה ולהסתלק מיד — כדי להופיע כעבור דגעים אחדים במקום אחר, לחזור ולמשיח בו שוב מכת־אש ולשוב ולהסתלק ולעבור למקום שלישי, ואח־כך — למקום רביעי, וכך.

הפלוגה יצאה מיד.

כשהגיעו מצד גבעות גוליס לאגף המצרים, שעמדו על הכביש ליד נגבה, כ־200 מטר מן הטנקים שלהם, נפרשו כמניפה ופתחו עליהם במכת־אש. המצרים הגיבו הפעם בריוֹת והעניקו לעורתם מטוסיים. עד מהרה הופיעו מטוסי־הקרב המצריים ומכונות־הירי; שלהם פתחו באש על פלוגת הגייסִים שלנו. אבל הפלוגה הייתה כבר ערוכה במעגל וקידמה את פני המטוסיים באש מכל הכלים שברשותה. יעילות ההתקפה המצרית לא הייתה רבה. היא גרמה לנו מספר פצועים, אבל כל כלי הרכב יצאו שלמים. אגב, המצרים שעל הקרקע לא המרינו לבוא מטוסייהם ולתוצאות פעולתם—אלא—פִּיט־פִּט־פִּט־החגלו מסתלקים מן המקום — בהניחם לנגבה. הישעה הייתה כבר שעת הצהריים. בכל שאר שעות היום ניסו המצרים לחלץ את פצועיהם והורגיהם לפנות את כל כלי־רכבם הנפגעים. הפלוגה חזרה בשלום לחזור. אותו לילה היה לנו ליל גופש ומנוחה.

ההתקפה תמשותפת שלנו ושל „גבעתי“ על אישדוד, שנודחתה מן תלילה הקודם, בוצעה בלילה הבא. היתה זו התקפה שלא הצליחה ובה נגרמו לנו אבדות. כל עוד לא שובש כוחה של החטיבה המצרית באישדוד, היה מקום לחשש שתנסה להמשיך בהתקדמותה צפונה, לעבר הישובים העבריים ותל-אביב. לפיכך החליט המטה הכללי לתקוף את הסוד שבאישדוד התקפת-השמה, למרות עדיפות האויב בשדיון ובארגון-לחימה.

לצורך ההתקפה צורפו לחטיבת „גבעתי“ כוחות נוספים ובהם גודד 7 מחטיבת „הנגב“. רוכז כוח של כשלושה גדודים, לרבות שתי פלוגות ניפיים. כוח זה נועד לחקוף את הסוד המצרי בלילה — אור לשנים ביוני. בסמוך לחצות הגיעו היחידות לעמדות ההיערכות, אולם אז נתקבלה הוראה מהמטה הכללי לבטל את הפעולה. מתעצת-הבטחון ציותה על הפוגה שתכנס לתקופה בחצות. ממשלת ישראל הסכימה להפוגה לאור ידיעות — שנחבדו עד מהרה — שגם מדינות-ערב התחייבו לכבד את הפוגה. על-פי הודאת המטכ"ל נסוגו יחידותינו לבסיסותינו.

משנתברר, עם אור הבוקר, שבאחר-ערב אינם מפסיקים את האש המלחמה נמשכת — החלט, כפי שנוכר למעלה, לבצע בלילה הבא את התכנית אשר בוטלה קודם לכן.

אף-על-פי שבלילה הקודם לא הגיעו כוחותינו לכלל מגע עם המצרים, דומה, כי בינתים נתגלה להם לפחות חלק מתכנית ההתקפה שלנו — אולי בשל עקבות שהשאירו אנשינו בלילה הקודם בעמדות ההיערכות. עתה התכוננו המצרים לבוא אנשינו. הכוח העיקרי, שהתקדם מצפון, נחקל עוד בעת מסע-ההתקדמות באש-מגן מטרות מראש והיו לו אבדות במסעו. אף-על-פי-כן הגיעו לנקודת ההיערכות —

השחר התברר כי תוא מוכרח לסגת. משתחלה הנסיגה האיר הלום — ולאויב ניתן להבחין בנעשה. הוא הגביר את אשו הרבה חללינו. גם לוח הנע מדרום לא האיר המול. במסע ההתקדמות הארוך והקשה דרך החולות נשתנה למעלה מן המשוער ופעולתו החלה באיחור. למרות הצלחותיו הראשונות — פריצה לתוך המעוז המצרי והשמדת תוחת — התברר, כי לא יספיק להתבסס לפני עלות השחר.

בעיצומה של פעולתו ניתנה לו הפקודה לחזור. הנסיגה היתה קשה ועלתה בהרבה אבדות. דרך הנסיגה עברה בחולות, אשר לא קל לנוע בהם, ומה גם תוך כדי נשיאת פצועים. בעת הנסיגה הופיעו משוריינים מצויים ונשקפה לנוסוגים סכנת ניתוק השמד. אך המשווריינים שקעו בחול הנוסוגים הגיעו לניצנים.

התקפה זו על אישדוד, הגדולה ביותר שכוצעה עד כה נגד המצרים, אמנם לא השמידה את הסוד שלהם ולא הכריעה את אישדוד. אולם היא הצליחה להפוך את האויב למתגונן וסיכלה את תכניותיו להתקדמות נוספת מאישדוד צפונה — כדברי קצין מצרי בכירונותו שנכתבו לאחר המלחמה: „בהתאם לתכנית שעובדה על-ידי מדינות ערב עתיד היה הצבא המצרי להתקדם עד יבנה, אך תיכף לתנוע של החלק המצרי לאישדוד, ריכוז האויב (היחידים) כוחות גדולים באזור רחובות ופתח בהתקפה כבדה על הצבא המצרי. אמנם התקפה זו נהרסה, אך האויב הצליח להשיג לפחות מטרה אחת — ריתוק הצבא המצרי לעמדותיו באישדוד. לא גוזמה היא אם נאמר, כי ההתקפה היחידית על אישדוד היתה מפנה במאבק הישראלי-מצרי; החל מרגע זה נאלצה המפקדה המצרית לשנות את תכניותיה. תחת אשר תוסף לידיו אחרי הכנופיות הציוניות, החליטה המפקדה המצרית להסתפק בניחוק הנגב מיתד חלקי הארץ“.

את מצב רוחנו הירדן לאחר הכשלוך בהתקפה על אישדוד שפירח הידיעה שהגיעה אלינו, כי גודדנו * עומד לקבל גם כלי-דכ וחללים — הלא הם ה„האפ-טראק“ (הצ״חחללים), שהיו אז בעינינו כפארי-השריון ומילאו אצלנו את מקומם של הטנקים שחסרו לנו.

שמחננו העזמה במקצת, כשנתברר, עם קבלת כלי-הרכב היראי שונים, כי חסרים הם מתקנים לחצי-בהם כלבישק אוטומטיים. עשיתי, איפוא, מעשה אופייני לאותם הימים — נסעתי עם שניים מהם לבען, ובמסגרת הגדולה הממשכלת של הקיבוץ הרבנו בכל * באותה עת צורפה אלינו פלוגת רגלים מן הגדוד השני, בפיקוד של שמה שלונ, וליחידות הפשיטה שלנו נקבע מעמד של „גדר-פשיטה“, הגודד החשיני של הפלמה.

המבטי של גודד הגיפיים. ואכן, שני לילות לפני תום ההפוגה ירדנו שוב לנגב. בליל תום ההפוגה סייעה פלוגת גיפיים שלנו לגודד השביעי בהתקפתו הראשונה על מצודת עיראק-סאיד; כוח אחר מתגודד, עם שני החלמים נושאי 20 מ"מ, יצא לתפוס את משלט 113 שליד נגבה.

פעולת הגדוד השביעי נכשלה. בעוד התקפתו על המצודה נמשכה אך כבר ברור היה כי התקוה להצלחתה קלשה ביותר. קיבלתי הוראה להיות נכון לסייע לנסיגת הכוחות התוקפים. ואכן, אור היום האיר על התוקפים בעודם בתחום אש שני התוחמים בני 65 המ"מ. הלא הם סייענו לתם לסגת ולהוציא את שני התוחמים בני 65 המ"מ. הלא הם הנהפולוניציקים המפורסמים, שאחרי הפעולה צייד היה להעמיסם על משאיות ולקחתם בחזרה. באותו לילת תפסו המצרים את עמדות הצומת הקדמי בכך את יחידותינו, שיצאו גם הן לתפוס אותן העמדות, אך איחרו להגיע. פיגוד זה בתפיסתם של משלטי הצומת באותו לילה הביא בעקבותיו סיבוכים וקשיים ניכרים בהמשך מל-חמתנו לפריצת הדרך לנגב.

אחרי שעלה בידי המצרים לתפוס את משלטי הצומת ולהיאחז בהם, המשיכו להתקדם צפונה בציר הכביש, ודרך כאוכבה וחוליקאת (היא ק'לץ). כוחותינו המעטים נקטו נגדם רק בפעולות השחיה עד שיגיעו לקו האחרון שקבענו לעצמנו, הוא קו הכביש בריי-בור-חיל, שתחלת לעשות מאמץ עליון ולהחזיק בו. קיוונו כי נוכל לעשות זאת ע"י מיקוש הכפר הערבי בריי, דחובותי ובחיל, וע"י הצבת תוחמים בסביבות ברו-חיל, שיעצרו באשם את המצרים, בהגיעם לקו זה.

כל משך הקרבות בין החפוגה הראשונה וחזנית החזק הגודד שלבנו בקו בריי-בור-חיל, בכוחות לא רבים, אבל ניידים וכמרבן ששלחנו גיפיים לסייע לגודד השמיני בכיבוש משטרת בני-עסלוג' ופעולות אחרות.

המשכנו בסריקות פתע בעומק השטחים שבדי המצרים ובאחד הלילות תקפנו את חרבת אבר'ג'ר, שבה תחזיקו יחידות, האחים המוסלמים ממצרים, שאיימו על אנפנו המודחי, אנו באנו עזה מעמקי הנגב ועלינו על כביש פלוגיה, כשכלי-הרכב, הגיפיים וחולמים נוסעים

זחלים יזוחת בן 20 מ"מ, מן התוחמים שאך זה הגיעו ארצה וניתנו גם ליחידת התוחמים הנ"מ של חטיבתנו. מפתח נסעו עמנו שני זחלים למחצה, כשמותם היה מודק למעלה קנהו הארוך הודק של תוחח נ"מ 20 מ"מ.

לשם החזרת רמת המראל לאחר ליל אישוד לקדמותו, יצאתי מיד עם הופעת התוחמים בגודד לסביבות בית-דראס, כדי להתחקות ולברוק, אם תימצא אפשרות לשלוח גיפיים שלנו לעבר בית-דראס, למען ישמשו פתיון שימשוך אליו את השריון המצרי מאישוד. אם ייראה לכך סיכוי סביר, נציב את שני הזחלים עם תוחחיהם כשחם מוסתרים יפוז בפרסם של בית-דראס, למען יפתיעו ויפגעו בכלי-השריון המצרי, כשאלה יופיעו נגדם, ברדפם אחרי הגיפיים בשטח הפותח.

תוצאות סיורי היו חיוביות. הסיכוי נראה ממש. למחרת אחרי-הצהרים יצאה מחלקת הגיפיים, שנועדת לשמש פתיון לשריון המצרי לעבר בית-דראס. התחבלה הצליחה. מחלקת הגיפיים משה אחרת את השריון המצרי, שנגרד אחרי הציד ה"ר", שראה לו ויצא לדרך אחרת. הגיפיים נסוגו במהירות בתאי שנקבע להם ומשכו אחרים את המשריינים המצריים לתוך טח יעיל של התוחמים בני 20 מ"מ, שארבו להם בצל הפרדסים. התוחמים, שגזרו את אשם עד ששריוני המצרים היו, על הכוונת שלהם, פתחו את לועיהם ופגעו בחמישה משריינים מצריים. הידיעה על הוצאת המשרי-יינים המצריים שבאישוד מכלל פעולה ע"י התוחמינו גרמה מיד העלאת את המוראל בגודד; וה"חברה" חשו בזה מעין פיצוי על הכשלוך שנכשלונו בנסיונו הקודם לכבוש את העיר.

במשך כל תקופת ההפוגה שבאה עלינו חנינו בתצור, בקרבת יחידת "גבעות", אנה, באותם ימים נשתמשנו בשמיכותיהם כדי להתחמם ביצינה; ואני רואה לעצמי חובה להודות על כך לאפסנאי שלהם; לפי שדומני, כי באותם הימים שכחנו להודיעו על לקיחתן של אותן השמיכות...

עם בוא הידיעות שהפוגה מתקרבת לסיומה, פנינו — מפקר חשיבת הנגב נחום שריג, ואני — למשכיל בתביעה, כי יחזירו את גרדנו לנגב — אל חטיבתנו ואל מרחבי הנגב — תחום פעולתנו

בפנים דולקים. כן הגענו בנסיעה נועזת עד קרוב לחרבת אבר ג'בר. "האחים המוסלמים" אף לא הספיקו להתארגן לקרב, כאשר נפלו עליהם אנשינו השמידים. את נשקם — ובו תוחת "ברשת" 20 מ"מ — לקחנו שלל וחזרנו בשלום לבסיסינו.

גמש ערב זיכנס ההפוגה השניה לתוקפה הוטל על הגדוד להעביר אספקה ורפואות לכפר דרום הנצור. ולפנות ממנו את הפצועים. מפקד הכוח שיצא לשם היה יוסף דיבקנד (יריב). מי שהיה אז מ"פ בגדוד הפשיטה. הם יצאו עם חשיכה, הצליחו להסתובב בין עמדות הערבים הצרים על הכפר הגיעו לכפר דרום עם שחר ונכנסו לחוכו. בבוקר, כשנכנסה ההפוגה לתוקפה, נמצאו הכוחות בכפר דרום.

במשך היום אירגן יוסף את השיירה, על פצועיה, ובהסמכו על ההפוגה הפסקת האש יצא בעוד אור לנסוע חזרה. אך יצאו הגיפים הראשונים מחומת העפר שהקיפה את הישוב — מיד נפתחה עליהם אש תופת ממש. אחרים מן היושבים בהם נפגעו; המכוניות נפגעו גם הן, בעיקר במקרנים ובגלגלים. האנשים קפצו מן הגיפים והשתדלו להגיע בזחילה חזרה לתוך כפר דרום. כלי הרכב שעדיין לא הספיקו לצאת מן החומה, נשארו בחסותה וחלק מאלה שיצאו הצליחו לשוב ולחזור פנימה. אנשינו נשארו בכפר; עתה החל מ"מ מיגע — באמצעות האר"מ ופקחיו — בדבר הוצאת אנשינו ופצועינו.

המ"מ נמשך כשבועיים — ונוכחנו לדעת כי אין לאנשינו תקנה לצאת בתיוכם של אנשי האר"מ. יוסף דיבקנד הודיענו כי כלי הרכב שלו, אשר נפגעו, תוקנו כבר. הורינו להם להתכונן לחמוק בחשאי מן הכפר ואנו נשלח לקראתם יחידה שתפגשם במחצית הדרך, לעזר. לילה אחד עזב הכוח בחשאי את כפר דרום, כשהוא נשען דוחפים את כלי הרכב כידהם מרוחק של שג"מ בעיר. בלא להתעניין בלב

יישמע הרעש באוזני אנשי האר"מ, בטרם היוו כולם עומרים על הדרך ערוכים למסע. כשנסחרו בולם על הדרך התנועו כולם כאחד את המנועים והחלו נוסעים בפנסים כבויים לעבר מקום המפגש שנבקע להם עם הכוח שיצא לקראתם. כמעט כל הדרך עד דוחמה עברה בשטחים המוחזקים בידי האויב. מחשש התנגשות עלולה בדרך ראינו חובה לתגבר את הכוח היוצא ולהבטיחו ע"י יחידות שיצאו לפגשו.

היחידות נפגשו במחוכנו, נצטרפו יחד וחזרו בשלום לרחמה. מדברי החוזרים נתברר היטב, כי אם לא נפנה עד מהרה את מאיני כפר דרום ואת פצועיהם התושבים עד תום מערב, קרבות ומצור, אשר נשארו שוב חסרי מזון ורפואות — לא יחזיקו עוד מעמד אלא זמן מועט בלבד.

הכינונה איפוא, כוח — ועמו כלירכב ואמבולנס — ושלחנו אותו לכפר דרום. הכוח קרב לכפר בחסות הלילה וכלי הרכב נשארו חונים קילומטרים אחדים מחוצה לו. אנשינו הסתגנו לכפר, העמיסו את הפצועים שבו על אלונקות ונשאום עצמם, כשהם תומכים ברכם באלה שיכלו לזלזל ברגליהם. הם עברו בחשאי בין עמדות הערבים והסתגנו בעוד, עד שהגיעו אל מקום חנית הרכב. כאן הועלו כולם על כלי-הרכב והוסעו לרחמה. ימים אחדים לאחר שפוגה הכפר בהצלחה עדיין סבו המצויים במצור עלינו ורק בהתקפתם, שנערכה כעבור ימים מספר, נוכחו לדעת, כי הכפר שהם צרים עלינו הוא רק ראיין בו איש.

בי"ט ביליל, עם התחדש הקרבות, הופיעו מעל רוחמה מטוסי חיל-האוויר המצרי הפציצו את המשק וסביבתו מן הבוקר עד שעות הערב. הם תרו כנראה, אחרי מפקדת החטיבה הגדודי. לפי השגרה המקובלת עלינו אז — מדי הופיע מטוסי האויב בשמים היינו יורים עליהם מכל כלי הנשק שברשותנו, שמספרם היה אז כבר לא קטן כלל — על-כ"פנים לפי מושגינו. עוד בשעות הבוקר הופל אחד מאוירי הקרב שלהם ביריות אלו; אך-על-פי-כן הוסיפו המצרים להתקוף במשך כל היום כולו. למולנו לא גרמו התקפותיהם נזק רציני ביותר. אמנם, חלק מתדר-האוכל היה למאכולת אש המסגריה נפגעה, אבל מלבד זאת לא גרמה ההפצצה הממושכת נזקים חמורים לא לרכוש ולא לנפש.

בעוד משוטטים היו מפציצים אותנו ברחמה, ריכזו המצרים בסביבות שדה-התעופה של עזה כוחות-יבשה במספר ניכר, כדי לכבוש בכל מחיר את הישוב בארית-יצחק, שהיה תקוע בדרךם של הפולשים כעצם בגרון. ההתקפה המצרית על המשק החלה לפנות בוקר. קדמה לה התקפת-אוויר הרעשה ארטילריית. חיל השריון

הורגלים עלו על המשק משלושה עברים. מפקדת הגרד השני של חטיבת הנגב, שהייתה אחראית לגזרה, דיחה על המצב וביקשה להפעיל כוחות חטיבותיים כדי למנוע את נפילת בארית-יצחק. האויב הצליח לפרוץ למשק מצד צפון ולהיאחז בבניינים אחדים. משנתברר למאי שקרעמדחוזו במקום זה צפון ולהיאחז בבניינים אחדים. הוראה לסגת ולהתבסס בקרעמדחוזו פנימי יותר, שהוכן מראש. האויב המשיך בהסתערותו הגיע לשורת-בתים שנית, במרחק כ-30 מטר מן המרכז המבוצר. בשעה עשר הודיעו מגיני הנקודה, שהבריחה נפטעה המים הציפו את התעלות הממקלט. תחמושת רבה נרשבה. הקשר הפנימי נפגע. המאי נפצע. בשעה 10:40 הודיעו: "האויב פרוץ משלושה צדדים. המצב נואש, אנו משתמשים בדימומים". בשעות הצהרית חלה הפוגת-מה בהסתערות. לאחר שמרביתו של המשק כבר הייתה בידי המצרים. את ההפוגה בהסתערות ניצל האויב כדי לרכז כוחות נוספים, ובהם יחידות-שריון רורביות, במגמה להחדירם למשק ולהכריע את המגנים שהחבצרו בטבעת ההגנה הפנימית.

עם הידיעות על ההתקפה הטיל עלי נחום שריג, מפקד החטיבה, לשלוח לעבר האויב את הגרד ואת החותמים אשר ברשות החטיבה (ה"גופוליוציקים", בני 65 מ"מ). בעוד אור היום במלואו יצאנו ונענו מרוחמה לעבר סעד—בארית-יצחק. בדרך הופצצנו פעמים אחדות ע"י מטוסי המצרים וזחלמים אחדים נפגעו ויצאו מפלל שימוש. מספר אנשים לא רב נפצע. הכוח המשיך לעבר המטרה. בהתקרבנו נתפוסה פלוגת גיפים לאגף, כדי לבוא על המצרים מן הצד. החותמים הורדו מן הרכב גיפים וקצין התצפית הקדמי של החותמים יצא למצוא לעצמו מקום-תצפית מתאים. כל היחידות שהגיעו נתפרסו מיד, כאילו נערכות הן להתקפת-נגד על המצרים, שהיו עתה בעצם התקפתם על בארית-יצחק. השעה הייתה עתה 17:00. הידיעות שקלטתי באלחוט מבארית-יצחק היו נואשות. מפקד-המקום חזר הודיע על כך, שהמצרים בתוך המשק; הוא סיכם, כי למגנים נגרמו כבר 50% אבידות בהרוגים ופצועים; בריכת המים נפטעה וכל הבונקרים — של הלוחמים הבלתי-לוחמים וכן הנשק התחמושת — היצפו מים. עם הודעה זאת נפסק קשר-האלחוט מבארית-יצחק. ממש אז הודיעוני התחחחנים, כי הם מוכנים לירי. סבור הייתי, כי הגיע הקץ. הייתי

משוכנע, כי אין עוד מה להפסיד — ולכן, למרות חשש לאירי-יזק בפגיעות הראשונות של התחחחני חסרי מכשירי-הכיוון, פקדתי להפגוז את המצרים הנמצאים בתוך הנקודה. אך באותו רגע נתחדש קשר האלחוט עם המשק ונתברר כי הסיבה לדומיה שחלה הייתה החלפת המצבר שבמכשירי-הקשר. הספקתי עוד לעצור בעד אש-התחחחנים בטרם פתחו במטח הראשון ולמנון אותה אל ריכוז כוחות גדלים נוספים של המצרים שראינו אותם נערכים בשטח פחות בין שדי-התעופה של עזה ובין בארית-יצחק, כשהם מתכוננים להסתערות מבריעה על הנקודה — לשם חיסולה המוחלט.

סיוחם של ה"גופוליוציקים" זיהת כידוע במידה רבה סיווחי-של-מול עם ידע רב של התחחחנים המפעילים אותם. על כל פנים, אותו יום האירה לנו ההצלחה פניה; כבר הפגו הראשון שנשלח לסייח פגע במרכזו של הכוח המצרי הנערך להסתערות. מיד אחרי כן החלו התחחחנים מנחיתים על המצרים אש מקדידה ככל שישל; הם הנחיתו עליהם כמות פגזים שנראתה בעינינו כבכבדה מאוד.

אש תוחחחני ואש המגנים שבתאוששו עתה גרמו למצרים התוקפים אבידות לרוב. חתקפת המצרים נשברה. בכל אשר פנית היח השטח מכוסה גיות הרוגים ופצועים הגל שהחבטו להסתער וקיבל עליו את אשנו חזל מתפור ובשעה 18:00 לערך פוח בניסוגה — כחלקה מסודרת וחלקה בחולה — לעבר עזה. בעקבותיו החלו מסתלקים גם הכוחות שהגיעו כבר אל המשק ואף חדרו לתוכו. הגיפים התחלמים שלנו תימרנו בינתיים באגפם של המצרים; אעפ"י שהללו היו מעבר לטוח האפקטיבי של אש הנשק הקל שלנו — נראה זיה, כי תמוזן כלי-זרוב גרם למפקדים המצרים בדהל נוספת על אונ שנבגבת ע"י אש הארטילריה חזרו אותם בהתלפתם לפתוח בניסוגה מרוחלות. עתה הודיענו מגיני בארית-יצחק באלחוט, כי לחץ ההתקפה הוקל; כעבור זמן מה שידרו הודעה על כך, שהמצרים עוזבים את המשק ונסוגים. בשל החושך שירד בינתיים נמנע מאתנו לראות ממוקמו את תנועת המצרים המסתלקים מתוך המשק, אך לשמע הודיעות האחרונות הודיתי לכוחותי למחר ולהכנס לתוכו. משנכנסנו פנימה נתגלתה לעינינו תמונה קשה. מבני המשק שמעל לקרקע היו הרוסים. הלוחמים והבלתי-לוחמים — רעמם הנפגעים —

דינו. יחד עם חיים בודל, שמסר את הפיקוד על הגדוד השמיני ליוסף ריבקניג (מונה קצין מבצעים חטיבתי, יצאנו — מלויים חמשה גיפים קרביים — ועברנו בראשית הלילה את הקוים המצריים ובאנו לברסיה. כזי להבטיח, שכוח שיבוא מצפון יתפוס את המשלטים הצפוניים ויחזיק בהם. מאחר שנתברר לנו בכרטיה, כי אין במקום מפלד מוסמך שיכול לחלוט על כך, המשכנו לגדרה, למפקדת חטיבת „גבעתי“, שהייתה אתראית על הפעולות הצבאיות באזור.

בערך בחצות הלילה הגענו שמה, העינינו את מפקד החטיבה ואת קצין המבצעים שלו, תיארו לנו את השקפתנו על המצב אחרי כיווש כרטיה והסברנו להם את דעתנו. הדגשנו, כי להבטחת זכותנו על הדרך לנגב לא די לחזיק בברסיה בלבד, אלא חובה עלינו להפוס עוד משלטים אחרים השולטים על הדרך, כי רק ע"י כך ניתן יהיה להוכיח את עוצבת כ"י הדרך לנגב פתוחה לפנינו.

מח"ט „גבעתי“ השיבנו, כי גם לרשות אין עתה כוחות פגיים, שיוכל להקצותם למשימה זו בלי להורידם ממישימיה אחרת, ועלינו כוחותינו לא יוכלו לעשות זאת אלא לפי הוראה שתבוא מן המטכ"ל. העלינו הצעה אלטרנטיבית — לדאוג לכך כי שירותי אספקה, המאורגנת כבר בצפון ומיועדת לנגב, תעבור מחר לפנות ערב דרך כרטיה דרומה ותקבע ע"י כך עובדה מוגמרת. כדי להבטיח את המעבר יזינו תוחתי שדה של חטיבת „גבעתי“ את מקומם ויגיעו לטוח שתייה בו כדי לחפות על השיירה במקרה שהמצרים יתקפתה.

השארו בצפון מחלקת גיפים אחת — כדי שזו תנווט את השיירה והורדת אלינו דרך הקוים — ובעוד אפלת הלילה מחפה עלינו שבנו ועברנו דרך קו המצרים חזרה לשטחנו שבנגב.

למחרת, בשעות היום, ראינו לצעונו את המצרים כשהם מקדימים אותנו ומתחפרים במשלטים שבה רצינו שיתפסו עלידי כוחותינו. אף-על-פי-כן לא שינינו את הכניתנו וחיכינו לשעת יציאת השיירה. עוד בלילה הקודם הצבנו מקלעים בינוניים באזור המארב, מול הגבעות הליל, ואף תוחתי 65 מ"מ (הגנרלינגוויקיס) שלנו קודמו לטוח מתאים.

כשהגיעה השיירה — שיצאה לקבוע את עובדת „הדרך הפתוחה“ לק החוצה את דרך עיראק סואידי פאלוגה — פתח עליה האויב באש

הפצעים ההורגים — כולם היו שריונים בבונקר ארוך אחד, שעם כניסתו אלינו הרגישו מיד כי נישא בו ריח מות אבל רוחם האלימה של הנשארם הייתה מפליאה — הציבור שהיה בבונקר היה שקט, דורך חוסר בהלוא, והפליאנו במיוחד תופעת שליוה זו — אע"פ שהאגשים ידעו בריק מה הוא מצבם של הנקודה מבחינת כוח האדם הציור, עם שמיעת הפרטים המלאים על המצב מצד מפקד המקום פקדתי על אנשי כעדיפות ראשונה, לפרוס מחיש תגורת מולשים סביב חומת הנקודה. ההפצה הארטילרית שקדמה להסתערות המצרית גרמה פריצות בתגורת המוקשים הקודמת — כזו עולה הייתה ההרעשה המצרית שקדמה להסתערותם על הנקודה.

מחלקה מאנשי הגדוד השני הושארה במקום וטיפלה בפניו הנפגעים ובאיסוף השלל — הנשק התחמושת — שהותירו המצרים בשדה מסביב. יתר הגדול חזר לבסיסות. המצרים הפצועים נאספו על-ידינו וגשלו לבית-חולים שדה שהוקם בנגב.

המשימה הבאה שהוטלה עלינו הייתה תפיסת משלטים הולריות להקפת-לילה מצד דרום על עמדות חוליקאת (חלי), משימתנו הייתה לקוף התקפת הטעיה (וכמוכן, אם ישחק לנו המול — גם לכבוש) את עמדות חוליקאת ולסייע בכך לפריצתה של הדרך לנגב, שיתבטא במאמץ לעקירת הפקד הסותם אותה — כלומר, כיווש כלטיה ע"י כוחות שיבואו מן הצפון באותו הלילה.

חוליקאת — מערכת ביצורים ועמדות מצריות מן החוקות ביותר במערבן בארץ-ישראל — השתלבה בקורה-הגנה של המצרים בצפון הנגב, שכלל את מצודת עיראק סואידי משלט 113, הנתבטא

ופאלוגה. באותו הלילה נכבשה כרטיה ע"י אנשי „גבעתי“ בחוליקאת גרמה לנו אבידות רבות ללא תוצאות. עם כיווש כרטיה העברנו מיר את חיזותינו צפונה למשלטים קרובים יותר אליה; ע"י כוחותינו הוללים יצרנו מסילה, שדרכה יוכלו כוחות ישראלים לחזור לנגב. ידענו בהראות, שאנו עומדים עתה יום-יומיים לפני התפוגה (השנייה) ורצינו לנקוט בכל האמצעים, כדי לקבוע את העובדה של החזקת שרשרת משלטים זו שפירושה פתיחת הדרך לנגב. מחמת דלדול כוח היחידות בנגב לא יכולנו בשום פנים גם לאייש את כל המשלטים הללו על-

ותוחים נ"ט. אני נודמנתי או, בתור, לעמדת התצפית; מיד פקדתי לתחתנים ולבאות שלנו לפתח באש ולחל את תוחתי הנ"ט המצויים, שנתגלו מזרחית לכביש, מעבר פאלוג'ה, כ"ט 500 מטר מן השיירה.

הבאות והתחתנים פתחו באש. למולנו פגע כבר פוגד-הסיווח הראשון בקרבת תוחת נ"ט מצרי. ללא איבוד זמן הונחתה האש שלנו על המצרים הם נחפו ונסו מן התוחתים ונכנסו לעמדות-מחסה. אש התוחתים הנ"ט המצריים פסקה. אבל שיירתנו הבאה מצפון חודה משום-מה על עקבה וחזרה לכריסיה.

ההפוגה נכנסה לתקפה. אנו הוספנו להחזיק בקו עד שבאה חטיבת "יפתח" מן הגליל ואחד מגדודיה החליף אותנו בקו.

חטיבת הנגב העיפה היגיעה עלתה צפונה לבאר-יעקב להתארגנות מחודש.

אם לא יוכלו להתברך בפתחת הדרך היבשתית לנגב, נפלה על-כל-פנים בגורלנו חזכות לסייע לפתיחת הנתיב האווירי אליו. חודש ההתארגנות עבר עלינו בקליטת תגבורות כוודאם וצידוד חדש. מפקדים צעירים, שלמדו את תורמם בספרות הקרב, הלכו לקודס מ"מ'מים — הקורס הסרי הראשון לקציני-רגלים של צבא ההגנה לישראל, שנתקיים בחדשי הקיץ ב"מחנה אליהו" שלידי נתניה. אך לקצינים הללו לא ניתן לסיים את חוק לימודם בשלה, כי מבצע "עשר-המכות", שעמד על המון, הייב לקראו להם חודה ליחידותיהם. יום אחד קיבלתי הודאה ממפקדת החטיבה — להתניב בפני קצין-המבצעים של חזית הדרום, על-מנת לקבל מפני פקודות מבצעיות המיועדות לגדודי.

צחק-רבבן-הוא-קצינת-המבצעים של החזית הדרונית את חבנית מבצע "עשר המכות" ומסר לי על חלקי בו.

המשימה שקיבלתי הייתה לרדת — כיממה לפני תחילת המבצע — עם כל הגדוד (למעלה מ-100 ללי-רכב), לעבור בין הקוים המצריים של עיראק-סואיז ומשלט "113" ולנוע לאיזור צאליים-נירים-גבולות-אורים — וכעבור יום, עם התחלת המבצע, לפשוט על רפחה ולנתק ניתוק של ממש את החבורות האויב בכביש ובקו מסילת-הברזל

ממצרים בדרכו לעזה. עלינו להסריד את האויב ולהעסיק את כוחותיו ולהצמידו לקוי החסקה שלו ע"י פעולות "פגע גברה", שנבצע לאורך הכביש והמסילה. זו היא המכה שעלינו לנחית במסגרת הפעולה המקיפה של מבצע "עשר המכות".

המשימה קפמה לי, אבל ערערתה על שיטת העברת חמת לדרום. בודי היה לי, שאפשר גם אפשר לעבור בדגל בשקט מוחלט באותו נתיב שבין הקוים המצריים שבו העברנו בשעתו בלילות דרומה את אנשי "יפתח", שהחליפונו כאשר אנתנו הסתננו ועלינו צפונה. אבל בשום פנים לא יתכן לעייל דרכם גרדד פשיטה ממוכן, על כלי רכב, משל כאילו היו אלה רגלים דוממות.

ידעתי, שעם התגלותנו ע"י המצרים בין הקוים שלהם, נסתכן בהפגזה כבדה, וכאשר נסתבך בכך בלילה, ניקח, אפוא, בשטח עד אור יום; ואו, עם אור הבוקר, תעשה בנו איריית האויב שמת, הייתי משוכנע, כי אם לא נצליח עד עלות השחר לעבור את הקוים, להתפרס ולהסתוות — יהא גורלנו כמעט תרוץ ככוח לוחם. בו במקום הצעתי הצעה אלטרנטיבית לשיטת העברת הגדוד. הצעה זו התבססה על ניצול הפתחה גמורה — אנו נעבור באזור אחר — דקא באזור שעד כה לא חלפו כלל מפקדי האויב, כי נעזי להיכנס בעומקו הצעתי, אפוא, להניע את כל הגדוד כ"ב-2 ק"מ ממזרח למגידל, בין העיריה ובין הכפר בית-תימא ומשלטיו — בתוך שטחי האויב. הצעת השינוי תועלתה בפני מפקד תחזית, שאישר אותה עקרונית. עוד באותו לילה שלחתי במטוס שלוש מפקדים דרומה, על מנת שיעלו משם ברגל צפונה ויסירו את השטח בוואכה גללים, בין בית-תימא למגידל. משימתם הייתה לברוק את אפשרות המעבר של רכב בשטח הביחוד לשים לבם לאירי אחד לפני בית-תימא. שידענה כי הוא קשה למעבר ותשגשו מן ניתקע בו ללא וז.

הם נחתו ברוחמה ובלילה הבא עם השיכה, יצאו לסיר השטח מגבר-עט צפונה. סגורם נמשך שעות אחדות ובערך בחצות עברו את הקוים לתחומנו ונאספו ע"י רכב שנמתין להם ליד גללים.

אחרי קבלת דריח הסיור מגרשון ר'מקם, שהיה אתראי לשלושת הסיירים — התיצבתי עוד באותו לילה בחזית הדרום לשם מירוט השיטה שלפיה אודיד את הגדוד לנגב. הצעתי אושרה; בו במקום

היאמתי עם החותמים ואנשי המסטים את לוח הזמנים לגבי החופי הארטיילי האוירי במקרה שישקק לעזרה. עזרת חיל-האויר כוונה רק למקרה בו נסתכן בקרב-יזום.

בפורסים שלאורך הכביש — ליד כפר-בילי — שבגלים הסתחרנו במשך היום החוללנו מתארגנים לתנועה. בלילה נערכנו: על הכביש זרומה מכפר-בילי. כמה ג'יפים, שעדיין היו חסרים לנו באותו היום אחרי-הצהרים כדי לעשות את הכוח כולו לנייד. "הושגו" ע"י בחורים זריזים משלנו ברחובות תל-אביב, כשפעלו. אוויר הרגשה, כי כאן בדרך הנגב, עשויים ג'יפים אלה להביא תועלת רבה יותר מאשר בעשית רעש מיותר ברחובות אלנבי הינוגוף רבי-האדם.

עם חשיכה נענו מכפר-בילי לעבר גליליס, כאן עצרנו. עד שתבלתי "גבעות", "הריגמר", כבשתי, את המוקשים במקום שנבחר למעבר. ואנו יצאנו לדרך. כחרתי בנסיעה על פני אדמת, לשאנו נמנעים מלנוע בדרכים ובשבילים. נסענו בלי אדמת, ערוכים בסדר-מסע שהניח לנו להתפרש בדרך ולהכנס לקרב ללא שהיה כלשהי. צלחנו את כביש מגדל-113, עברנו בין מחנות הפלטים של הערבים, שמרוב אפתעה להופע שירת צבא כחוסם בדרכנו ב"ספיקה" ושלחנו אחרינו קריאות ברכה בערבית — כהיותם בטוחים כי אלה הם כוחות-צבא מצריים היוצאים למלחמה.

בשעה שחים בלילה הגענו לגבר-עם, כשאף אחד מכלי-הרכב שיצאו מכפר-בילי לא נעדר! לא נתעכבנו בגבר-עם, אלא המשיכנו בדרךנו לרחמה לתדלוק הרכב; עם אור היום הראשון המשיכנו לנסוע דרומה. עתה, לאור היום, נסענו פרוסים ומרווחים מחשש התקפה מן האויר, עד בואנו לואד-צאליים, בו התמקמנו — חלק מן הכוח-זונה בתוך האויר של צאליים חלק אחר (עמו מספרות הגדוד) — באורים, ואילו חלק נוסף — בגבלות. כל אחת מיוחדות המשנה קיבלה את משימותיה ועוד באחת בלילה התחלנו בביצוע התפקיד שהוטל עלינו; פעולות אלו נמשכו בריציפות כשערו ימים.

כפי שנתברר לנו לאחר זמן מתעודות האויב ומחקירת-השבויים שלו, גרמנו בפעולותינו אלו למבוכה לא קטנה בקרב כוחותינו באיזור. תכנון פעולה להסדרה מקפת כל-יך ובקנה-מידה כזה של קוי האויב ואספקתו בקיי-העורף שלו הייתה ראשונה בתולדות פעולותינו —

שמנו מארבים לשיריוחתי הענות, הנחנו מוקשים בכבישים עליהם נסעו כלי רכב, פוצצנו את מסלול-הכרזל וגרמנו להפסקה בתנועת הרכבת ופשמנו על רפיח ועל עזה; אנשינו שודרו לעזה — זו הפעם השניה בתולדותיה הקצרים של יחידתנו — "עשו מהומות" בעיר.

מתוך פעולות "פגע וברח" אלו נקראתי יום אחד למפקדת החטיבה, שישבה אז ליד שובל בקרבת הכביש המוליך לבאר-שבע, לשיבת-מפקדיו. באותו דיון השמע הרעיון כי המסיבות עשויות לאפשר לעלות ולכבוש את באר-שבע, אחרי בירוד שנערך כרבמקום אומץ הרעיון הוחל מיד בתכנון הכיבוש. כולנו "בדלגנו" לעיני. בגמד השיבה נשאיתי במפקדה להמתין. להדפסת פקודת המבצע לכיבוש העיר, כדי לקותה אתי, כשקיבלתי ליד היתה השעה כבר 7.00 בערב. שעת המפגש החטיבתי בסיבוב. משגר-הנגב-כביש עזה-באר-שבע נקבעה בפקודה לשעה 10 באותו הלילה. חשתי, כי זומן המוקצב לארגון המוחות, להדרכת המפקדים ולהסעת החטיבה כולה למקום המפגש — לא יהיה בו דל, ואכן, לא הספקנו להגיע למקום-הריכוז אלא בשעה 12 בלילה. גודדנו נע ראשון על פני הכביש המוליך לבאר-שבע ואני נוסע הייתי עם הסירים המובילים שישבו בחוליים הפיקוד. בערך ב-03.00 בבוקר הגענו כל כוחות החטיבה לקר

ההיערכות. תוך מחצית השעה נערכו; בערך בשעה 03.30 עבר גודדי, שעליי הוטלה הפריצה, להתקפת שהצליחה, ואנו חודנו לתוך העיר באר-שבע, הקרבות נמשכו כל שעות הבוקר, בערך בשעה 09.00, כאשר הכרעת היתר על כך המאוננים, הכנסתי בעצמי מספר תותחי נ"ט — שראיתם באים באותו רגע מן הצפון — והצבתי אותם מול מצודת המשטרה הגדולה, שבה עדיין החזיק האויב. כוחותינו

נערכו מעברו השני של הכביש העובר ליד המצודה. המשטרה הייתה מוגנת בגדרות-חיל, שקיחול ותפירות — לפי כל הכללים של תודת-הביצור הקריטית, שאומצה עליידי הצבא המצרי על כל סעיפי-סעיפיה המופיעים בספרי ההדרכה.

הערכת-מצב המוחה שעשיתי לפי דיווחי המיפים שלי ליחידתי, כי אם נצטרך לתקוף עתה את המשטרה בהסתערות לאור היום יהיה מצבנו קשה למדי — ואולי אף בני רע, בעודי שקוע במחשבות.

מהרגל ומבקש דרך פעולה טובה יותר, ראיתי שבויים מצרים, שנשלו
 בדינו בעיר, עוברים על פני ביניהם נתבלט לעיני ערבי בחלוק
 לבן — כנראה חובש. עצרתיו והדעתי לו, כי אני אפסיק כל האש
 שלנו — הוא יקח דגל לבן ויכנס כשליח למספר הכוחות המצריים
 שבמשרה ויחידעו, כי אני נותן לו שהות של 10 דקות להיכנע —
 ואם לאו — אפפץ את המשרה כליל בתותחים הללו, שהוא השליח.
 רואה אותם עתה כאן כמו עיניו, אבל אם ייכנע — נתיחס אליו ראל
 חייליו כאל שבויים לפי כל חוקי אמנת ג'נבה.

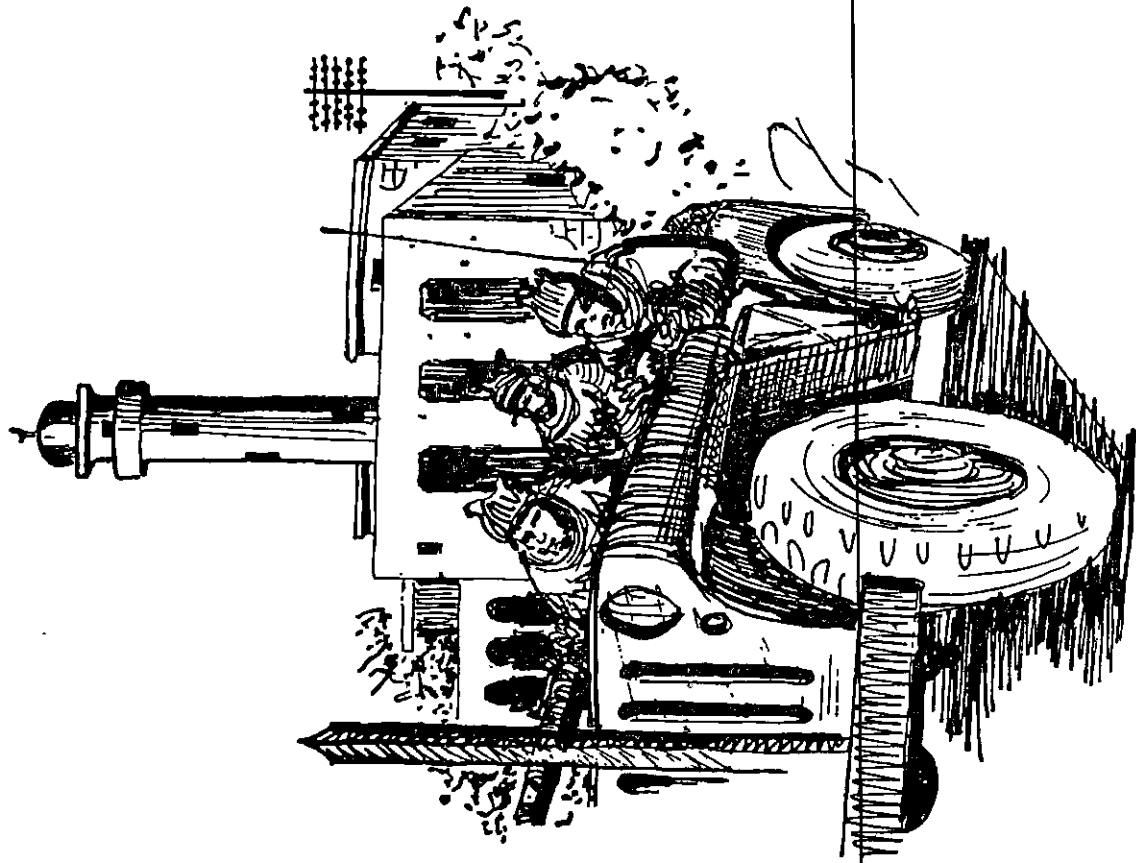
אחרי 10 דקות — כשאני צופה במתיחות לדעת את תוצאות
 פעולתי ה"דיפלומטית" — נפתח שער המשרה וכי 15 קצינים מצריים,
 כשדגל לבן נישא לפניהם, יצאו ונכנעו לנו. השער לא נסגר שוב
 מאחוריהם ונשאר פתוח לפנינו.

עם תפיסת המצודה, שאספנו בה כ-150 שבויים ושלא נשק דבי,
 ידחתיו מיד למפקדת החטיבה על גמר כיבוש באר-שבע, והדעתי, כי
 עיר-אבוב בידינו.

קיבלתי הוראה להמתין בעיר לתוחמים בני 65 מ"מ שיסופחו
 אלינו מן החטיבה ולכשיגיעו היא עלי לנעו מיד לעבר ביר-עסלוג.
 בדרכנו שמה, בואכה מחנה-הנופש הצבאי הבריטי שעל הרג שלפני
 מסעף הכביש לתל-יירוחם — סדום, נתקל החלוץ שלנו במחלקה מצרית
 שניסתה להפוס כאן עמדות ולהציב מכונות-יריה כבדות במארב לד
 הכביש. החלוץ תקף מיד את הכוח המצרי והשמידו — ופילוגת הגייסים
 שנעה באגף הגרוד יצאה לדרך אחרי שרידיו הנסוגים. אותה מחלקת
 מקי"ב מצרית שהשמדנו צריכה הייתה להוות כנראה עמדת-חלוץ
 למצרים, שהתכוננו ללחום כאן במסעף כביש זה, כי כשקרבנו אליו
 נפתחה עלינו אש ממוצב מצרי חזק למדי, שהיה על הצוקים שממערב
 לדרך. בל-מעט ארבעת-עשר יעיל לא יכולנו לפרוץ כאן את דרכנו. אך

עד שהורדו התוחמים מרכב-המשא שעליו הובלו ועד שנפרשו החלו
 לטות בחוסר אבטח-הכינות — ירד הלילה, שוב לא היה טעם בהרעשה
 בלתי מטוחת בשעה זו. נתחורר לי, כי באותו הלילה לא נוכל לעבור
 כאן ועל כן החזרתי את הכוח לכאר-שבע.

הוכרזה שוב הפוגה. חטיבתנו ישבה עתה בבאר-שבע והחלה

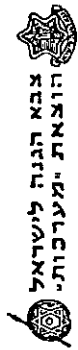
מתארגנת מחדש. הגודד הוסיף לסייע ברחביהנגב הנוכחים שלנו — הנעים בין הדיונות הגבעות — הפכו באותה תקופה חלק מן הנוף. בינתיים התעורר חשש מבוסס כי כוח אויב גרד מחברון ומניצנה יתקוף את העיר למרות החפזה. כדי למנוע אפשרות זו הוטל על גדודנו לפוצץ שנית את גשר דהדיה, שבינתיים תיקנהו המצרים. כוח משרין שלנו — בפיקודו של גרשון בֶּקֶמֶם — פוצץ את הגשר תחת אש כבדה של האויב. המצרים — שהיו עתה ערים להגן על הגשר — השתמשו כאן גם בנשק ני"ט. פגז חדר־שריון פגע בצריח המשרין שממנו פקד דבמם על הפעלה ופצעו פצעי־מות. למותו נפל אחד המפקדים הנודעים והמוכשרים, שפעלו ברחביהנגב במשך כל תקופת מלחמת הקוממיות.

כחדש אחרי כיבוש באר־שבע העברתי לחטובה "שבע" שהנחה אז בקר־הצפון היתה אחראית לגבול הסורי הלבנוני. הגודד שנמסר לפיקודי ישב בעמדוהיו בקו הגבול שנקבע כתוצאה מפעולת "חירם" לשיחרור הגליל.

עם חתימת הסכמי שביתת הנשק של רדום ותום הקרבות של מלחמת הקוממיות בתש"ט — סיימתי פרק זה של שירותי הצבאי שנמשך כ־15 שנה. תחנותיו הרבות — בשלחות ה"הגנה" הוצבא שברדך — כללו את משרתת פלשתונה (א"י), פלוגת הלילה המיוחדת, הפריש המרי"ם — יחידתה המיוחדת של ה"הגנה" — ה"באפס" וה"הטיבה היהודית הלחמת" בצבא הבריטי, שליחות "הבריחה" באירופה, ולבסוף — גולת הכותרת, שלקראתה חתרנו פעלנו החאמנו התכוננו — תלא הוא הצבא העברי העצמאי, הלחם את מלחמת הקוממיות של פרישת־ישראל היחידה ושל עם־ישראל בארצו.

אלימ ישראל כרמי

לוחמים בדרך

זמאת. יעדרות. ישראל

1968